

A hónapok elnevezései a szamojéd nyelvekben

A természeti népek időszámításában igen nagy szerepet játszik a Hold megújulása. Nem véletlen, hogy az uráli nyelvek többségében a 'hold' és a 'hónap' szó azonos (MNYTK. 124 :19). A szamojéd nyelvekben is a következőt figyelhetjük meg:

1. Nyeny. (129a): *jirij* 'Mond, Monat'; eny. C Ch. *idio*, B. *jerie*; szelk. (Selk.Wz. 48) *irä* 'Mond, Monat'. E szavakat ERDŐDI JÓZSEF összefüggésbe hozza a nyenyec 'Grossvater' és szelkup 'Greis' jelentésű szóval (*jirī*, ill. *ira*) (MNYTK. 124 :27).

2. Ngan. C *ki-tadá* 'Monat'; kam. (30) *ki* 'Mond, Monat'; kojb. AP *kyii* 'Monat', *kuii* 'Mond'; mot. *ki-schit* 'Mond, Monat'; tajgi *kiu-tin* 'Mond'. Urali eredetű szó (MSzFE 2 : 228, TESz 2 :125).

A tundrai népeknél (a gyakori hóviharak, ködök miatt) lehetetlen a tiszta lunáris időszámítás. Ezért a szamojédok bizonyos periódikusan ismétlődő természeti jelenségekhez (pl. a madarak megjelenéséhez), az életmód szezonmunkálataihoz kötötték a hónapok megjelölését. SCHRENKnek is ez a véleménye: „Die Samojeden theilen wie wir das Jahr in vier Jahreszeiten oder 12 Monaten, die nach den verschiedenen periodisch in denselben Naturphänomenen, oder aber nach den Beschäftigungen, die sie für den Nomaden mit sich bringen, ihrer Namen erhalten” (Reise, 1 :535).

A szamojéd népek közül a nyenyecnek naptári rendszerét ismerjük legjobban; ez már a miénket követi. Az évet 12 hónapra osztják. Egy hónapnak több elnevezése is van, sőt ismeretesek az orosz nevek is.

A rendelkezésünkre álló források alapján ismerjük a nyenyec, (részben az enyec,) nganaszan, szelkup és kamassz hónapelnevezéseket.

Említettük, hogy a hónapok nevét az életmód és a természet ritmikusan ismétlődő jelenségeinek a megfigyelése alapján alakították ki. Ezeket figyelembe véve, a következő csoportosítást alkalmazzuk:

I. A halak életével és a halászáttal kapcsolatos elnevezések

II. A vadak életével és a vadászattal kapcsolatos elnevezések

III. A réntenyésztéssel kapcsolatos elnevezések

IV. A madarak életével kapcsolatos elnevezések

V. Az évszakok nevének alapuló elnevezések

VI. Az egyéb természeti jelenségekkel összefüggő hónapnevek

I. A halak életével és a halászattal kapcsolatos elnevezések

Halnevek szerepelnek a következő hónapnevekben:

nyeny. Schr. *halè-jirij* '(der April, wo man zuerst in Landseen zu fischen anfängt)'; ngan. (TIE 3 :15) *kob kiteda* 'рыбы месяц'. A hónapnév főnévi jelzős szerkezet mindkét nyelvben. Az előtag, a 'Fisch' jelentésű szó uráli eredetű (MSzFE 2 :250, SKES 1 :146).

Nyeny. Schr. *jáumgalè-jirij* '(der September; Seefischmonat, wo der Omylj samojedisch *jáumgale*, d. i. Seefisch an der Küsten gefangen wird)', (96b) *jāwŋ kal > jirij* '(Monat der Omul-Fische, Monat im Spätsommer)', Pyr-ter: *яв халы' upuü* 'аврыт'. *jāwŋ kälè* 'Omül; Seefisch' (< *jām* 'grosser Fluss, Ob, Meer' + *χälle* 'Fisch') két tagja között birtokviszony van, legalábbis a gégezárhang, illetve a genitivus ragját a morfémakapcsolat határán helyettesítő nazális erre utal. Az omul (Coregonus omul) a marénafélékhez tartozik, és igen gyakori hal az Obban, a Jeniszejben, s a lefolyástalan tavakban (pl. a Bajkálban) is előfordul. SCHRENK a lazacfélék családjába sorolja az omult (*Salmo omul* Pall.). Ezt átvéve, N. SEBESTYÉN IRÉN (NyK. 49 :17) a fi. *juominki* '„laxhane som ej far hake i nedra kaken och haller sig röd i köttet hela sommaren (tejes lazac, melynek az alsó állkapcsa nem lesz kampós és amelynek húsa egész nyáron vörös marad)'' és a zrj. *juman, jumai* '„Elritze, Cyprinus Phoxinus'' szavakkal egyezteteti. Az egyeztetés azonban nem helyes, mert mindkettő az 'ívni' jelentésű szóból származik: fi. *juo*; zrj. *ju*- (SKES 1 :124). A *χal'* és a *халле'* adatok többes genitivusban állnak.

Szelk. Pápai *kvögeri-éred* '„szeptember (tokhahónap)'''. A *khövöger* '„ocerpa» (tokhal)' jelentésű szó ósszamojéd eredetű: nyeny. *jehena, wehana* 'Stör'; eny. *behana*; ngan. *bakunu* 'ua.' (KSz 14 :23, 17 :26–7, MSFOu. 49 :45).

Szelk. Pápai *köri-éred* '„október (tokhahónap)'''. A *khör* 'мукусун (muk-szun)' szó minden valószínűség szerint uráli eredetű: kam. *kuru* 'Salmo lenoc. Pall.'; kojb. *churrü* 'salmo coregonides'; fi. *kuore* 'norsyngel, nors'; karj-aun. *kuoris* 'osmerus eperlanus'; lüd. *kuoreh* 'ua.'; zrj. *guri-na* 'gründling, cyprinus gobio'; vog. *chori* 'salmo muksun' (JSFOu. 30 :50, SKES 2 :240, NyK. 49 :12–3).

Szelk. (MSFOu. 122 :26) B. *muendsel-iräd* '(Njelmamonat; Juli)', C. *muenšel-ireäd, wuenše-(wuenšel-) ireäd* 'der Njelmamonat (Juli), Pápai *vqndzsi-éred* 'augusztus (nyelmahónap)'. A *wandšə* 'Stör, Njelma' (egyes nyelvjárásokban a -l subst. denom. képzővel) szó uráli eredete valószínű: eny. Ch. *jiddu*, B. *adde* 'Njelma'; ngan. *jintu* 'ua.'; lp. *váitse'k* 'kleiner Lachs'; zrj. *ùdž* 'Ber'; osztj. *ùntš* 'ua.'; vog. *qš(kōn)* 'nyelma' (JSFOu. 30 :49, FUF 12 :90–1, NyK. 55 :75).

Szelk. Pápai *köba-pečatkuj-éred* 'november (a kis csuka bőségének a hava)'. A hónapnév első része három szóból áll: *köba* 'малинкой (kicsi)', *peča* 'чука (csuka)'; *ke, kwe, kue* 'остаток | Rest; лишний | überflüssig (Selk. Wz. 88.)

Szelk. Pápai *warghe-pečatkuj-éred* 'december (a nagy csuka bőségének a hava)'. A *warghe* szó ósszamojéd eredetű: nyeny. *ŋārka* 'gross'; eny. Ch. *ašikeo*, B. *arikeo*; kam. *urgo*; kojb. *urga*; mot. *orga*; tajgi *urgo*; karag. *opzö* (KSz. 13 :274, NyK. 55 :73).

Az ivással és az ikrázással is kapcsolatos néhány hónapnév:

Nyeny. (389b) erd. *púbš jī.ii* 'Monat, in dem Fische laichen'. Az előtag:

pu- 'laichen', a hónapnévben a *-ptš*, az erd.-ben *bš* subst. denom. képző (vö. szelk. *-psa*, *-pse*, *-psj* verbalnomen illetve nomen instrumenti; MSFOu 72 :529). Ívánhó. Tudjuk, hogy a halak egyes fajtái tavasszal, ritkábban nyáron, még ritkábban télen ívnak, így a *pubš jī.šī* pontos idejét nem lehet megadni.

Szelk. (MSFOu 122 :33–4) N *kuelet-tiril-irüd*, 'Fischrogenmonat', C *kuelet-tiril-ireäd* 'der Monat, wenn die Fische Rogen legen; April'. A szelk. *tirap*, *tiram*, *tyrem* 'Rogen' megfelelője több szamojéd nyelvben megvan: nyeny. *tiribeä* 'Rogen'; eny. Ch. *tiré*, B. *tiré*; ngan. *tirimī*; kam. *thürüma* 'ua.'; kojb. *turme* 'Kaviar'; mot. *turme*; tajgi *türme*, *türmüde* 'ua'. Valamennyi szamojéd nyelvben jövevénytörzs < mongol *türi(sün)* 'Fischrogen, Kaviar'; tung. *tüü-m*, *türäm* 'ua.' (MSFOu 103 :344–5).

Szelk. Pápai *kvölet-pötéi-éred* 'május (halikrás hónap)'. C *peł* 'Fischsuppe' szón a *-i* adj. denom. képzőt találjuk (MSFOu 72: 55–60).

A halászásra két hónapnevet tudunk adatolni a szelkupból: Pápai *öččö-kvqđčebi éred* 'június (kis vízrekeszték hónap)' és *varge-kvqđčebi-éred* 'július (nagy vízrekeszték hónap)'. A folyórekeszték (*kvqđčetē*; *kvqđčetebi* 'rekesztékú') a halászat egyik formája a szelkupoknál.

Ezekből a hónapnevekből világosan látjuk, hogy a halászat a szamojédok (különösen a szelkupok) életében igen fontos szerepet játszik.

II. A vadak életével és a vadászattal kapcsolatos elnevezések

Nyeny. (290a) *nōši talwa jirī* 'Monat des Polarfuchsfangs, October'. (*noxo* 'Polarfuchs', Pl. Acc. *nōši*; *talla* 'schliessen, zumachen' + *-wa* igenév-képző). Hogy a sarki rókát nemcsak fogták, hanem vadászták is, azt a Pyr-Terban található hónapnév bizonyítja: *носиндалава ириү* 'октябрь'. Pl. Acc. vagy Gen. + *-nz* = valamilyen állatra vadászni (Inf.). Ennek az igének a *-dalawa* képzős alakja a szokásos cselekvés helyét jelöli > *nōšindalawa* (Chrest. Sam. 50).

Nyeny. (192a) *χōr' jirī* 'Herbstmonat, in dem die Brunstzeit der Renntier-bullen beginnt, September' (erd. is). A *χōra* 'Stier, Ochs' szó uráli eredetű: eny. Ch. *kuša*, B. *kura* 'Stier, Hengst'; ngan. *kuru* 'nicht verschnittenes Renn-tier'; szelk. *kor* 'Stier, Hengst'; kam. *kora* 'Ochs, Männchen'; vog. *χār* 'Renn-tierochs'; osztj. *χōr* 'ua.'; magy. *here* 'Drohne, Hode'; zrj. *kīr* 'männlicher Hund'; fi. *koira* 'Hund'; észt *koer* 'ua.' (MSzFE 2 :281–2, TESz 2 :95–6, SKES 2 :207). A *χōra* szó a hónapnévben Pl. Gen.-ban áll.

Nyeny. Schr. *Marēmbade-jirij* '(d. i. der Brunstmonat, in welchen die Brunstzeit der Rennthiere fällt; September)', vö. *маренба-сь* (inf.) 'быть похотливым' + *-da*, a part. imp. képzője (Chrest. Sam. 51).

Nyeny. Schr. *Hanjálowa-jirij* '(d. i. der Jagdmonat, wo die Jagden der Pelzthiere ihren Anfang nehmen, der Oktober)'. A *χānje* szó jelentése 'Wild jagen'. A *-lawa* a cselekvés szokványos helyének a képzője (Chrest. Sam. 50).

Nyeny. Dun. *немцай ирй* 'сетевој месец'. Vö. *натсахаеј* 'Netz'. A nyugati nyelvjáráásokban (itt gyűjtött DUNIN-GORKAVIČ) kontrakció történt. Ez a hónapnév nem tartozhat a halászhathoz, hiszen a halászat ideje a szamojédoknál csak ritkán esik őszre, viszont ekkor van a vadászat főidénye. Mivel a szamojédok igen gyakran fogják be a vadakat hálóval; ez a vadászati forma (tehát a vadak hálóval való foglyul ejtése) könnyen válhatott hónapnévvé.

Nyeny. (143b) *sawo junolawa* 'Name eines Monats'. *sawwo* 'gut', *junuja* 'wilde Renntiere jagen' (a hónapnévben a *-lawa* igenévképzővel). Ez az a hónap, amelyben a nyenyecék a vadrénekre vadásznak — igen fontos szerepet játszik életükben a vadrénekre való vadászás.

Ngan. (TIÉ 3 :16) *kau kiteda* 'месяц сохатого (лося)'. РОПОВ jelentésmegadásából világosan látszik, hogy a hónapnév első tagja nem lehet azonos a C *kau* 'Sonne' szóval. Igen valószínűnek tartjuk, hogy jeneszeji átvétel: ? < ket *ko'a* 'Horn'; kott *hau* 'ua.'

Szelk. Pápai *košpai-éred* (április). НАЈДУ ПÉТЕР a hónapnév előtagját a C *kās* 'Sibirischer Feuermarder (*Mustela sibirica*)' szóval hozza kapcsolatba (ezt átvéve csoportosítottuk a vadászó hónapok közé). ERDÉLYI ISTVÁN hívta fel a figyelmemet arra, hogy nem valószínű, hogy a *-paj* elhomályosult szuffixum, hanem a *naü* 'Teil, Anteil' jelentésű szóval azonos (Selk.Wz. 154).

Szelk. (MSFOu 122 :107) Tas. *taŋes-süri-iräd* 'März, wenn die Sommer-tiere ankommen'. A *tagi* 'Sommer' szóval a későbbiekben folyamán még foglalkozunk. A hónapnév második tagja *surm* 'wildes Tier' összamojéd eredetű: nyeny. *sarmik* 'Wolf, wildes Tier'; eny. *same* 'Wolf'; karag. *sarma* 'Tetrao bonasia' (KSz. 23 :234—5, 16 :21), valamint ide kell vennünk a kojb. (JSFOu 59 :45) *суме* 'олень' szót is.

Szelk. (MSFOu 122 :27) B. *kalán-iräd* 'Abgabenmonat (November) d.h. wenn die Abgabe (das Wild) gefangen wird'. Tudjuk, hogy a cári birodalomban a nomádok prémes állatok bőrrel fizették az adót, tehát a *kalán* 'Jassak' szó eredeti jelentése is valamilyen prémes állat neve lehetett.

Kam. (56) *ňeŋaj, ñeŋajzñ* (zweiter Frühlingsmonat). A *ňeŋa* 'Tamias striatus' szó nem valószínű, hogy összamojéd eredetű, mivel csak a kojbálból tudunk analógiát hozni: *noggae* 'Sciurus striatus' (Pallas Zoogr. A 112).

Kam. (56) *säŋärbäŋ* (letzter Wintermonat). A hónapnévnek semmi köze sincs a *säŋär* 'schwarz' szóhoz (< tatár), ez is tatár jövevényszó; vö. kojb.-tat. *sagareben* 'verjagen'. *-bak* < tat. *-maq* melléknévképző (jelentése: 'zu etwas geneigt, zu etwas dienend'). A hónapnév jelentése: a vadászatra szolgáló hónap. Nemcsak a vadállatokra vonatkozott, hanem a madarakra is: vö. csag. *sayarčik* 'Falke', újg. *sayyrčug* 'ein Vogel' (MSFOu 103 :259—60).

III. A réntenyéztéssel kapcsolatos elnevezések

Ebben a csoportban túlnyomórészt nyenyec hónapneveket találunk. A samojéd népek közül a nyenyecék azok, akiknek az életében a réntenyéztés igen fontos meghatározó.

Nyeny. Dun. *ты ирй* 'олений месяц'. A samojédok még az összamojéd korban megismerkedhettek a réntenyéztéssel. Ezt a következő összefüggés világítja meg: nyeny. *tü* 'Renntier'; eny. *tia*; ngan. *ta*; kam. *tho*; tajgi *to* ua. (FUF 12 :49). Valamint ide tartozik a szojót (Samojedis Monticolis [ad Jeniseam]) *tah* 'Cervus Tarandus (domesticus)' szó is (Pallas, Zoogr. A 119).

Nyeny. Pур-Тер. *ты саполана ирй* 'апрель'. A *sappä* szónak kétféle jelentését ismerjük: 'mit der Axt hauen', illetve 'straff zugezogen sein', ezért a hónapnév jelentését pontosan meghatározni nem tudjuk. Ha az első jelentést fogadjuk el, akkor csak a rénszarvasok vágásáról

lehet szó. A Pyr-Ter. meghatározása szerint ez a hónapnév az április szinonímája. A rének vágása viszont ősszel történik, tehát az első jelentés nem látszik helyesnek. A rének lasszózására vonatkozhat a második jelentés, ezt a műveletet nemcsak áprilisban alkalmazzák a nyenyecék. Így a kérdést nem tudjuk véglegesen eldönteni. -*lana*: képzőbokor (MSFOu 72 :174–6).

Nyeny. C *suju jirj* (der Kälbermonat). *suju* 'Kalb des zahmen oder wilden Renntiers'. Borjúhónap.

Nyeny. (293b) *hawdi jirj* 'Monat, in dem die Renntiere „Bankerte“ werfen'. A *hawdi* 'uneheliches Kind, Bankert; kleines Kalb einer einjährigen Renntierkuh' egyes erdei alakjaiból (*namti*) arra következtethetnénk, hogy összetett szó (*namé* 'szopni' + *ti* 'rén'). Ez azonban népetimológia lenne, mert éppen az erdeiben ilyen alakja is van: *nammat*. LEHTISALO is igazolja állításunkat: alapszó: *nam* 'heimlich', ehhez járul a *-ta + j* subst. denom. képző (MSFOu 72 :267).

Nyeny. (381a) *pi nadelawa* 'Monat im Spätwinter, wenn die Nächte hell werden und die ersten Renntierkühe kalben'. A hónapnév első tagja összamojéd eredetű: nyeny. *pi* 'Nacht'; eny. (NyK. 66 :41) *pi*; ngan. (NyK. 72 :76) *hin*; szelk. (MSFOu 49 :93) *pān*; kam. *p'i*; kojb. *pō*; mot. *inde*; tajji *hinde* 'ua.' (MSFOu 49 :93, 101–3, 105). A második szó: *nade* 'Renntierkalb, das einige Wochen später als normalerweise geboren ist (es ist beim Anbruch des Winters schwächer und hat schlechtere Haare als die anderen Kälber)'. E szó igei alakjához járult a *-lawwa* képző (Chrest. Sam. 50). A hónapnév jelentése: az éjjeli szülés helye.

Nyeny (486a) *te' nīce jirj* 'Monat, in dem die meisten Renntierkühe kalben'. A *nīc* 'kalben' szó a hónapnévben ugyan infinitívusban áll: itt névszói funkciót tölt be. SCHRENK is közli ezt a hónapot (*te'* nélkül!): *nitsē-jirj* (der Mai, d. i. der Kalbmonat, wo die Rennthiere kalben)'.
Nyeny. (445a) *šijānīce jiri* 'März, Falschkalbmonat, einige Renntiere kalben schon dann'. A hónapnév első tagja összetett szó. *šije-* 'lügen', SETÄLÄ és PAASONEN a következő szavakkal egyeztetni: szelk. *šijep-tak* 'lügen'; kam. *šajā* 'schlau'; lp. *šajade-* 'sich verirren'; vepsze *šidelen* ua. (JSFOu 30 :92, KSz. 15 :83, 17 :14). A kojbal és motor megfelelők is ide tartoznak: kojb. (JSFOu 59 :42) *caя* 'лгу'; mot. (JSFOu 59 :79) *шая* 'лукавый'. E hónapnév volt az eredeti, s a későbbiek folyamán még két jelzőt kapott, bizonyítva, hogy a *šijānīce jiri* 30 napnál hosszabb időtartam jelölője lehetett. (Az összetett szó utótagja: *nīc* 'kalben'). (445b) *narika šijenīc* 'vierter Monat, grosser Falschkalbmonat' (A *narika* 'gross' szóval már előbb foglalkoztunk), ill. (445a) *nūde šijānīc* 'dritter Monat im Winter, „kleiner Falschkalbmonat“'. A *nūde* 'klein' szó megfelelőjét megbízhatóan csak az enyecből tudjuk adatolni: Ch. *judea*, B. *urea* (FUF 12 :69, KSz. 16 :32), a szájáni szamojéd adatok bizonytalanok. Az említett jelzőkkel való megkülönböztetést a nganaszan is alkalmazza: (TIÉ 3 :15) *anija tuoju kiteda* 'первых телят месяц'. Az *Cani'e* 'gross' (a hónapnévben a *-ja* a középfok képzője) szó talán uráli eredetű (vö. FUV 10). A *tuoju* jelentése Renntierkalb'. A másik hasonló nganaszan hónapnév: (TIÉ 3 :15) *sielaku tuoju kiteda* 'последних телят месяц', ahol is *sielaku* 'klein'.

Nyeny. (328a) *nenaj nīce jirj* 'der eigentliche Kalbmonat; April'. Vö. *nenaj* 'richtig, echt'. Ez tehát a borjazás szokásos időszaka. Feltűnő, hogy az ettől eltérő időpontú borjazásra még három elnevezés van. Ennek okát abban látjuk, hogy a különlegesre, a kevésbé megszokottra jobban reagáltak; ez a hónapnevek adásában is megmutatkozott.

nyeny. Schr. *málsnyn-jirij* (der August, d. i. der Malizenmonat, weil die jetzt von den Rennthieren genommen Felle zu Malizen verwandt werden). Vö. *mäl'ce* 'Malitza', a hónapnévben a *-n* subst. denom. képzőt találjuk (MSFOu 72 :122).

Nyeny. Schr. *námdozi-jirij* (der Februar, d. i. der Monat ohne Geweihe, woran das deutsche Hornung in entsprechender Weise erinnert). A *namt* 'Horn, Geweih' szó összamojéd eredetű :eny. Ch. *eddo*, B. *naddo*; ngan. *namta*; szelk. *āmd*; kam. *amnu*; kojb. *amna*; mot. *amde*; ?vog. *ānt*; osztj. *ōneŋ* 'ua'. (JSFOu 30 :56—7, NyK. 55 :80). A hónapnévben a *-si* (*-seda*) fosztóképzőt találjuk (Chrest. Sam. 49).

Az agancs nélküli állapotra mind a nyenyecben, mind a nganaszanban van hónapelnevezés. A nyenyecben melléknévi jelzővel tették pontosabbá. erd. (240b) *narakajōm markūseā* 'der Monat, wo die älteren Renntierstieren das Geweih verlieren', erd. (240) *huceājōm markūseā* 'Monat, in dem die kleineren Renntierochsen ihr Geweih abwerfen'. A nyenyeczek tehát megkülönböztetik azt is, hogy az idősebb és a fiatalabb rének mikor veszítik el agancsaikat; a nganaszan elnevezés általánosabb: (TIÉ 3 :17) *melkumsa kiteda* 'комолого (оленья) месяц'. nyeny. *markūseā*, ngan. *melkumsa* 'durchgehauener od. durchsägter Rosenstock des Geweihs'. Mindkét nyenyec hónapnév jelzői előtagján a *-jum* kiválasztó képző szerepel (Chrest. Sam. 48).

Nyeny. (95a) *jāra jiri* 'Monat im Winter, Januar'. A *jāra* jelentése: 'Krätze am Kopf'. A hónapnév tehát a rénbetegségre vonatkozik, noha a *jāra* szó „eredeti jelentése 'Sand, sandige Stelle' lehetett” (NyK. 64 :74).

IV. A madarak életével kapcsolatos elnevezések

A hónapnevek az egyes madarak megjelenésével, illetve élettani funkcióikkal foglalkoznak.

Nyeny. (234b) *limbe jiri* 'Adlermonat'; szelk. (MSFOu 122 :54) Jel. *limbi-iretd* 'Adlermonat'. Az előtag: nyeny. *limbe* 'Adler', szelk. *limb* 'ua'. Megfelelői az enyecben és a nganaszanban vannak: eny. C *libe*; ngan. C *lunfe* 'ua'.

Nyeny. C *japtu-jirij* 'der Gänsemonat'; ngan. (TIÉ 3 :16) *deptu kiteda* 'гусей месяц'. A nyeny. *japtu* 'Gans'; ngan. *deptu* szó megfelelője megvan az enyecben is: (NyK. 66 :281) *đutu* 'ua'. (KSz. 14 :72).

Nyeny. erd. (48b) *warŋi ji.Āi* 'Krähenmonat, im Spätwinter, wenn die Krähe ankommt'; szelk. C B. *kuere-ireād* 'Krähenmonat, wenn die Krähen kommen; Januar; kam. (8) *bārīki* 'erster Frühlingsmonat'. A nyeny. *warŋi* 'Krähe', szelk. *kuere*, kam. *bārī* 'ua'. szó uráli eredetű: kojb. *bepe*; mot. *barē*; lp. *vuoraš*; fi. *varis*; mordÉ *varaka*; vog. *uri*; osztj. *varŋāi*; magy. *varjú* (JSFOu 30 :47, KSz. 17 :26, 23 :276).

Nyeny. (190a) *xoχōraj jiri* 'Name eines Monats'. A hónapnév első tagja: *xoχōraj* 'Schwan' jövevényszó < gold *kókkarao* 'Kranich'. Ha a *-raj* végződést képzőnek fogjuk fel (*-ra-* + *-j*), akkor is jövevényszó az alapalak < gold *kūkū* 'Schwan' (MSFOu 103 :206).

Ngan. (TIÉ 3 :16) *konunem kiteda* 'гусиных птенцов месяц'. A hónapnév idetartozása bizonytalan, mivel a *konunem* szó pontos jelentését nem ismerjük; valószínűleg összefüggésben van a nyeny. (171b) *χānni* 'junger

Vogel, Vögelchen' szóval. Ebben az esetben a *-nemə* képzős alapalak egy madár neve lehet.

Nyeny. Schr. *jěptoma-jirij* (der Juni, d. i. Gänsemonat, in dessen letzten Tagen die Gänse zu mausern anfangen, mithin deren Jagd beginnt). A hónapnév első tagja: (84a) *japtā* 'sich mausern, die Federn wechseln (z. B. Gans, Ente, Schwan)', ehhez járult a *-ma* képző (Chrest. Sam. 50).

Nyeny. (84a) erd. *japcēä* 'Monat, in dem die Gänse, Ente, Schwäne die Federn wechseln'. Nem a *japtu* 'Gans' szó származéka (erre céloz a fenti jelentésmegadás is), hanem az ezzel összefüggő *japtā* 'die Federn wechseln' igéé, akképp, hogy felteszünk egy deverb. noment: *japtaće*, amelyben kontakció történt.

Nyeny. (76b) erd. *wiγeäΛepc* 'der Monat, in dem die jungen Enten auskriechen (russ. Mai)'. *wiγeäΛēms* 'aus dem Ei kriechen' (< osztj.). A hónapnévben levő képző subst. deverb. *-pé* (MSFOu 72 :259—60).

Nyeny. (255a) *māṅkatī jiri* 'Monat, in dem die Vögel brüten; Mai; Brutmonat der Vögel'. Vö. *māṅkattā* 'brüten, Eier brüten'. A *-ttā* végű igék Sg. 3. sz. alakjában az *-a* ~ *-i*-val váltakozik. Nemcsak verbum finitum, hanem participiális jelentései is lehet, mint például itt is.

V. Az évszakok nevéen alapuló elnevezések

A szamojéd nyelvekben az évszakok elnevezéseiként általában olyan szavak használatosak, amelyeknek egy eredetibb konkrét jelentésük is kimutatható. NYÍRI ANTALnak is ez a következtetése: „Az ősidőkből származó évszak-elnevezések tehát nem vonatkozhattak eredetileg az egyes évszakok általunk ismert elvont fogalmaira vagy tárgyakra, melyek az egyes évszakokban jelen voltak” (MNY. 60 :418).

Tél:

Nyeny. (335a) erd. *poṃ maχae jīΛi* 'Mittwintermonat'. A hónapnév első tagja: *pō* 'Jahr' ósszamojéd eredetű: eny. (NyK. 66 :41) Kar. *poa*, ngan. (TIÉ 3 :15) *fuō*; szelk. (Selk. Wz. 189) *po*, *pō*; kam. (15) *p'ie*; kojb. (Atl.) *pe*; mot. (Atl) *chaa*; tajgi (Atl) *apha*; karag. *xa* 'ua'. (FUF 12 :45, JSFOu 30 :41, MSFOu 49 :185—6). A SETÄLÄ említette fgr. megfelelők (fi. *vuosi*, *vuote*- stb.) nem tartoznak ide. A hónapnévben a *pō* nem az év, hanem a tél jelölője, s egy ősbib kifejezést rögzített. LEHTISALO erről a következőket írja: „Die Juraksamojeden verstehen unter diesem Wort wenigstens nicht in allen Fällen dasselben Jahr wie wir; wenigstens manche rechnen auf unser Jahr zwei sam. Jahre und z. B. mein T₁ Sprachmeister erklärte, dass dem russischen Jahr zwei Zeiträume entsprechen, von denen der eine *pō* 'der Winter', und andere *ta* 'der Sommer' ist” (355a). Ugyanezt a megosztást tapasztaljuk a nganaszanban is: „Наш год унганасанов считается за два года (*fuō*): летний и зимний” (TIÉ 3 :15). A tundrán tehát az év két részre oszlik: téli, illetve nyári évre, s a kettő együtt felel meg a mi évünknek. A téli év a hosszabbik, s ezért talán ez ment át a teljes év jelölésébe a nyenyecéknél és a nganaszanoknál. Ez az ún. pars pro toto időszámítás. Más népek viszont nyarakat számolnak, például: mordM (Juhász, 63a) C V G A *kizä* '1. nyár; 2. év'. A *poṃ maχae jīΛi* hónapnév második tagja, a *maχa* 'Rücken, waagrechter Balken' szó

összamojéd eredetű: eny. *maha* 'Rücken'; ngan. *moku*; szelk. *моу*; kam. *бэгдэл*; mot. *baggada*; tajgi *bagáda*; karag. *baháda* 'ua'. (FUF 12 :73). Valamint ide tartozik még a kojb. (JSFOu 59 :48) *бязаль* 'спина' szó is.

Nyeny. Sehr. *sywy-jirij* 'der Januar, d. i. der Mittelmonat'. A hónapnév első tagja: *siwi* 'Anfang des Winters', erd. *χiw* 'kälteste Zeit des Winters'. Megfelelőjét csupán az enyeből tudjuk kimutatni: Str. *kiwa* 'Winter'. SCHBENK jelentésmegadása az erdei nyelvjárásokra utal.

Szelk. (MSFOu 122 :48) *kečondšil-ireäd* 'Monat in der Mitte des Winters, Dezember'. Az előtag összetett szó. Első része: (Selk. Wz. 87) *ke* 'зима | Winter', megfelelője több szájáni szamojéd nyelvben megvan: kam. (28) *kē*; kojb. AP *kōa*; mot. (AP) *kōa* 'ua'. Mivel ez az évszak-megjelölés csak a déli szamojéd nyelvekben fordul elő, ezért fennáll annak a lehetősége, hogy jövevényszó: < ket *kēte* 'Winter'; kott *kēti* 'ua'. (FUF 29 :211–2, MSFOu 103 :132). Az átvétel ténye még bizonyításra szorul (AOH 3 :77–8). Az összetett szó utótagja: *conž* 'das Innere, die Mitte', rajta a -l subst. denom. képző (MSFOu 72 :147–8).

Kam. (28) *keñdērki* 'Mittwinter, Mittwintermonat'. Az előtag az előbb említett *kē* 'Winter' (gen-ban) + *đer* 'Mitte', amelynek megfelelőit több szamojéd nyelvben megtalálhatjuk, így összamojéd szó lehet: nyeny. *jēr*; eny. *jere*; ngan. *jer* 'ua.'; kojb. *pin-žiar* 'Mitternacht'; mot. *indin-žer* 'ua.'.

Tavaszi:

Nyeny. (283a) *nāraej jiri* Name eines Monats im Spätwinter'. A hónapnév első tagja: *nāra* 'durch die Frühjahrskalte nach Tauwetter hart gefrorene Oberfläche des Schnees; Frühjahr, Frühling'. Az erdeiben a két utóbbi jelentés nincs meg. A tundrai nyelvjárásokban is másodlagos a 'Frühling' jelentés, bizonyítják a rokonyelvi megfelelők: Ch. *nádeo*, B. *náreo* 'das spätereFrühjahr'; ngan. *noru* 'Schneekruste' (KSz. 13 :274). Így igen valószínű, hogy a *nāra* (+ *j* melléknévképző) eredeti jelentése 'Schneekruste, Nachwinter' volt.

Nyeny. (64b) *wenu jiri* 'Monat im Frühsommer'. 'Tavaszi' jelentésben a *winu* szót csak az erd. ismeri, itt is csak másodlagos. Az eredeti jelentése: 'die ersten stromaufwärts ziehenden Fische (im Frühling)'. Az évszak-elnevezés alapjául a tavaszi halvonulás ideje szolgált. *Wenuj* *χälte* jelzős szerkezet lehetett: az első tag felvette a második tag jelentését is. Mivel az első szó -j vel végződik, a második j-vel kezdődik, a *wenu* szóban ezért nincs -j (C adatában: *wuenui-jirj* 'der Frühlingsmonat' még jelölt).

Nyár:

Nyeny. Pyr-Ter: *тангы уриү* 'август'. A hónapnév első tagja: *tā* 'Sommer' uráli eredetű szó: eny. C *to*; ngan. C *tana*; szelk. (Selk. Wz. 251) *tāni* 'лето | Sommer'; kam. (68) *tānp*; kojb. (AP) *ta*'; mot. (AP) *da'gan* 'ua.'; fi. *suvi* 'summer, mild weather, thaw; southwind'; lp. *ságná* ~ *sáná* 'be thawed, get rid of athering ice or snow, become icefree (subj.: utensils, implements, window-panes, clothes, shore of river or lake); *sánás* attributive *ságná* thawed, free from ice or snow (of utensils etc.); free from frost (of ground); vog. *tuw*, *tuw*, *tuj* 'summer'; osztj. *jön*, *lőη*, S *lőη* 'ua.' (FUV. 59). A fgr. megfelelők azt mutatják, hogy a nyeny. *tā* nem egy

évszak jelölője volt az uráli korban, hanem egy természeti jelenség (a hóolvasás) lehetett a meghatározó, így igaz NYÍRI ANTAL megállapítása: „Az olvasás vehette fel a hó és jég olvasására vonatkozó szó a 'nyár' jelentést is” (MNY. 60 :419). Az előtagon a *gi*-, *ki* (nazális után!) adj. denom. képzőt találjuk (MSFOu 72 :342).

Nyeny. (458b) *tāj-jēr-jirij* 'Monat des Hochsommers'. A hónapnév minden tagjával már foglalkoztunk.

Kam. (68) *tāḡan-dēr* 'dritter (letzter) Sommermonat, Mitte des Sommers, (Mittsommer)'. Csaknem teljesen azonos a nyeny. hónapnévvel.

Ősz:

Nyeny. (24b) *ḡeŋoj-jirij* 'September, wenn es schon kalt wird'. A *ḡeŋo* (a hónapnévben a *-j* melléknévképzővel) szó minden valószínűség szerint uráli eredetű: nyeny. *ḡeŋo* 'Herbst'; eny. Str. *narra*; szelk. (Selk. Wz. 23.) *ara* 'осень | Herbst'; kam. (17) *ere*; kojb. (AP) *ire*; mot. (AP) *iriu*; karag. (PallV.) *урью* 'ua'; vog. *āram, ārm* 'Zeit'; zrzj. *ar* 'Zeit, Jahr, Herbst': vtj. *ar* 'Zeit' (MSFOu 65 :354, MNY 55 :70). A finnugor megfelelők alapján feltehető, hogy a szamojéd kifejezések nem egy meghatározott évszak, hanem egy nagyobb időegység jelölői voltak.

Nyeny. Pyr-Ter. *selbe urij* 'сентябрь'.

A (437a) *selbe* 'Herbst' szónak eredetibb jelentését tünteti fel TEREŠČENKO szótára (545): '1. период очистки рогов (олений) 2. осенняя пора'. Képzett szó; alapszava: *selā* 'das Geweih von der Haut reinigen (durch reiben an einem Baum; von einem Renntier); die Rinde von einem Baum reiben (das Renntier mit seinem Geweih)', csupán a lappban van megfelelője: lpN. *čallat* 'de rangiferis dicitur, dum fructibus et arboribus cornua adfricant autumnum, ut languine, quae aestate abducta sunt, cornua denuderunt' (FUF 12 :31, JSFOu 30 :74, FUV 7). Egy fiziológiai funkcióhoz kötötték tehát a nyenyeczek az évszak elnevezését. A nyár végére, illetve az ősz kezdetére esik az a folyamat, amikor a rének agancsuk hámrétegét levedlik azáltal, hogy a fához dörzsölik agancsukat. A hónapnévben szereplő *-be* azonosítható azzal a deverb. és denom. képzővel, amely a *sūda-be* 'óriás', *tādi-be* 'sámán' szavakból ismeretes (NyK. 62 :55–6, MSFOu 72 :257 8).

Ngan. (TIÉ 3 :16) *ngutu kiteda* 'осени месяц'.

A *ngutu* (= *ḡutu*) jelentése: 'Herbst'. Megfelelőjét csak az enyecből tudjuk kimutatni: C *otoruo* 'Herbst', (NyK. 66 :282) Kar. *otuznoju* 'ősszel'. Csak 'Herbst' jelentésben adatolható. Eredete ismeretlen.

VI. Egyéb természeti jelenségekkel összefüggő hónapnevek

Igen változatos kifejezések tartoznak ide. Mi a következőképpen csoportosítottuk őket: a nyári vérszívó rovarok inváziója, a világosság és a sötétség, a hideg, az árvíz, a lombhullatás. A fő probléma a nganaszban adódik, mert több hónapnevet csak POPOV közlése alapján ismerünk.

A szúnyogok, a bögölyök és egyéb rénélósdiek megjelenésével több hónapnév függ össze a nyenyecben:

Nyeny. (320a) *ḡeḡanḡ* *jiri* 'Mückenmonat, Juni'. Az előtag: *ḡeḡanḡ* 'Mücke' szó valószínűleg ősszamojéd eredetű: eny. *nenoggo*; ngan. *ḡannenka* 'ua'; kam. *neneg* 'Moschka' (NyK. 24 :260), valamint ide tartozik a szelk.

megfelelő is (Selk. Wz. 151) *neniqa*, *nenika* 'комар | Mücke' és a kojb. (JSFOu 59 :41) *нинянь* 'комаръ' szó is.

Nyeny. (236a) *ńiberu* *ńiri* 'Monat gegen Ende des Sommers, wo diese Insekten auftreten'. A *ńiberu* szónak 'nach der Stechmücken auftretendes Insekt, Thrips (Moschka)' csak a szelkupban van megfelelője: C *ńimarā* 'eine Mückenart'. LEHTISALO a *-ńu* végződést képzőnek véli (MSFOu 72 :282—3).

Nyeny. Pыр-Тер: *пилю* 'уриу' 'август'.

A *пилю* 'комар' szó megfelelőit csak az obi-ugor nyelvekben (?) és a nganaszban találjuk meg. Ngan. *filti* 'Bremse'; vog. *pālem*; osztj. *pētem*, *pēdem* 'ua.' (JSFOu 30 :50, KSz. 14 :59).

A világossággal kevesebb, a sötétséggel kapcsolatban jóval nagyobb a hónapnevek száma.

Nyeny. Dun. *яле таралма иры* 'месяц подытия солнца'. DUNIN-GORKAVIČ lejegyzése nem egészen pontos: *яле таралма иры* lenne a helyes. A hónapnév első tagja: *яле* 'Licht, Sonne, Tag' ósszamojéd eredetű szó: eny. (NyK. 66 :38) Kar. *dere* 'nap'; ngan. (NyK. 72 :73) *dāli* 'nap, день'; szelk. (Selk. Wz. 234.) *čeli*, *čeli* день | Tag; солнце | Sonne'; kam. (14) *džā-lā* 'Tag'; kojb. (Atl.) *dschiala* 'ua.' (FUV. 17). A nyenyec adatban LEHTISALO jelentésmegadása nem mutatja pontosan a fejlődés menetét: Sonne > Licht > Tag a valószínű sorrend. A hónapnév második tagja: (463a) *tarppā* 'hinausgehen, herauskommen'; képzőbokor található rajta: *-l* inchoativ verb. deverb. (Chrest. Sam. 67) és a *-ma* nomen actionis képző (50).

Szelk. (MSFOu 122 :35) N *kuecebel*-(*tjebel*)-*irād* 'der Juni Monat („da fisken är torkad")'. Az előtag: (Selk. Wz. 71) *geči* 'жар | Hitze' ósszamojéd eredete bizonyos, de az uráli eredet sem kizárt (a MSzFE a magy. 'hajnal' szó analógiájaként kérdőjelezi a sham. adatokat): nyeny. *χājēr* 'Sonne'; eny. C *kaija* ngan. C *kau*; kam. C *kuja*; mot. (Atl.) *kain* 'Tag'; tajgi (AP) *chajā* 'Sonne'; fi. *koi* 'hajnal, virradat'; zrj. *kya* 'hajnal'; osztj. *chunty*; vog. *kuj* 'ua.'; magy. *haj-nal* (JSFOu 30 :41, SKES 2 :206, TESz 2 :26, MSzFE 2 :246—7). Kiegészíthetjük még az alábbi szajáni szamojéd adatokkal: kojb. (AP) *kuja* 'Sonne'; mot. (AP) *koje* 'Sonne'; tajgi (AP) *chaja* 'Tag'. A szelk. hónapnevben levő *-bel* elhomályosult szuffixum lehet.

Szelk. (MSFOu 122 :98) B., Tas., Kar. *tjumbetjeele-ireād* 'September; die Tage sind noch lang'. Az előtag ósszetett (?) szó: *tjumba* 'lang' (vö. nyeny. *jāmp*; eny. *jabu* 'ua.') és *čeli* 'Tag'.

Eny. (TIÉ 66 :186) *nāzu* 'декабрь' Az egyetlen szóból álló hónapnév azonos a C *feide* 'dunkel' szóval, amely valószínűleg uráli eredetű: nyeny. *pāewde* 'dunkel'; ngan. *faemei* 'ua.'; szelk. *pām-na* 'es ist dunkel geworden'; mot. *in-de* 'Nacht'; tajgi *hin-de* 'ua.'; fi. *pimeä* 'finster, dunkel'; zrj. *pemid*; vtj. *peimēt* 'ua.' (KSz. 13 :239, 14 :60, SKES 3 :566—7). A nyenyecben a hónapnevet már jelzőkkel látják el, így az időpontot is meg tudjuk féltreírhatetlenül állapítani: (16b) *ńarka pāewde ńiri* 'grosser Dunkelmonat', (334a) *ńude pāewde* 'Monat im Vorwinter, „kleiner Dunkler"'. A hónapnevekben szereplő *-de* a participium praesens képzője; a jelentés itt nem participiumi, hanem adjektívális.

Szelk. (MSFOu 122 :31) Tas., Kar. *kākal-ireād* 'Daumenmonat, wo die Weiber wegen der Kürze des Tages nur den Daumen eines Handschuhs fertig machen'. CASTRÉN magyarázata igen szellemes, de az a változat is szóba jöhet, hogy olyan hosszú a nap, mint egy hüvelykujj. 'Daumen' a jelentése a hónapnév előtagjának (< ket *kagal* 'ua.').

A hideggel, a faggyal is kapcsolatos néhány hónapnév:

Nyeny. (509a) erd. *tšestše jīLi* 'Monat in der Mitte des Winters, wo es am kältesten ist'. A kamasszban a jelzőkkel pontosabbá tették az időmeghatározást: (81) *uryo-šiššōi-ki* 'erster Wintermonat, eig. "grosser Kälte-Monat"' (82) *uduge-šiššōi* 'dritter Wintermonat; eig. kleine Kälte'. A nyeny. *tšestše-* (a tundraiban: *tšetše-*) 'kalt sein' és a kam. *šiššōi* 'kalt' összefügg, és összamojéd eredetű: eny. *teŋi* 'kalt'; ngan. *tāši-ti* 'ua.'; szelk. *tāš* 'Forst'; kojb. *syzte* 'ua.'; mot. *deite* 'kalt'; tajgi *deide* 'ua'. (FUF 12 :69, KSz. 15 :99).

Nyeny. (489b) *tubkam-bea jiriŋ* 'Monat nach dem Dreikönigstag, der kälteste im Jahr, „Axtstielmonat“'. A hónapnév első tagja: *tupka* 'Axt, Beil' összefügg az alábbi szavakkal: eny. *tuka*; ngan. *tovoka* 'ua.'; ? fi. *kirves-tukka* 'Axthammer' (FUF 12 :60, JSFOu 30 :84). HAJDÚ PÉTER a lp. *doppá* 'sheath, skjede, slire' szóval egyezteteti (AOH 3 :81). Nem valószínű az uráli eredet. A nyeny. *tupka* egyébként képzett szó: *-kka* subst. denom. (MSFOu 72 :367). A *-m* mondatfonetikai helyzetben keletkezett hang. A *tupka* hangszalag-zárhangra végződik, és ez nazálissal váltokozhat. Ez a nazális *-m*, ha a következő szó *p*-vel kezdődik, mint például itt is. A hónapnév második eleme: *pa* 'Baum, Holz, Stock, Klotz' uráli eredetű (SKES 3 :664, TESz 1 :822, MSzFE 1 :171).

Az árvízzel, az áradással is van hónapnevük a szamojédoknak:

Nyeny. (402a) *sawwa jiri* 'Hochwassermonat im Frühjahr'. A *sawwa* 'Hochwasser, Überschwemmung' csak a ngan. *tawu* 'Flussmündung' szóval rokon, a SETÄLÄ által említett fgr. megfelelők bizonyítalanok (JSFOu 30 :38).

szelk. (MSFOu 122 :25) NP *ytelquedšiel-iräd* 'der Monat, wo es in den kleinen Bächen Wasser gibt; Mai'. A hónapnév első része összetett szó: *üt* (a hónapnevekben a *-l* melléknévképzővel) 'Wasser' uráli eredetű szó (JSFOu 30 :38, MSFOu 49 :33–4) + *kuež* (*-l* melléknévképzővel) 'Flüsschen, Abfluss'.

A lombhullatással az alábbi hónapnevek kapcsolatosak:

Nyeny. (67b) *wəba jiri* 'Monat, in dem die Blätter von Bäumen abfallen; August'; szelk. (MSFOu 122 :94) B., Tas., Kar. *tjaabegedil iređd* 'August, „da löven falla" (a hónapnévben szereplő *-gedil* képzőbokr lehet: MSFOu 72 :342, 273); eny. (TIÉ 66 :129) *дэвэсэда урио* 'сентябрь' (a *-sede* ~ nyeny. *-ši* [*-seda*] fosztóképző). A nyeny. *wəba*; eny. *дэвэ* (C *déwe*); szelk. *tjab* 'Blatt' összefüggnek egymással (és a szajáni szamojéd megfelelőkkel), azonban mind-egyikben jövevényező, mégpedig jéniszjeji átvétel < kott *dipi* 'Blatt'; ket *eaf* (< **dap*) 'ua.' (FUF 29 :209, MSFOu 103 :116).

Felsorolásunk ezzel véget ért. A szamojéd népek jóval több hónapnevet ismernek, mint amennyi ebben a dolgozatban szerepel. A szajáni szamojéd nyelvek közül csak a kamassz hónapneveket ismerjük, és ezek már nem élő elnevezések. CASTRÉN említ ugyan kojbal és karagasz hónapneveket, de ezeknek már az eredeti szamojéd nyelvhez semmi közük, egy-egy tatár nyelv szókincsét gyarapítják már.

Igazolva látjuk azt az állítást, hogy a hónapnevek tükrözik a különböző természeti jelenségeket (ezek hatását tartjuk elsődlegesnek, főként állandóságuk miatt) és a jelenlegi meg az ősi életmódot is (halászat, vadászat).

Elmondhatjuk azt is, hogy nemcsak a szamojéd népekre vonatkoznak fenti állításaink, hanem a finnugorokra (pl. osztjakokra), vagy a környezetükben élő vagy élt más népekre is (például: kojbal-tatár, ket).

Names for Months of the Year in the Samoyedic Languages

On the basis of observations concerning the rhythmically repetitious occurrences of nature and the style of living, the names the Samoyedic peoples have given to the months of the year have been elaborated upon. These month-names can be divided into groups: 1. Names connected with fish life and fishing (almost all the Samoyedic languages use month-names belonging to this group.) 2. Names connected with wild animal life and hunting (almost all the Samoyedic languages use month-names belonging to this group.) 3. Names connected with reindeer breeding (characteristic mainly for Nenets and to a smaller extent of Nganasan.) 4. Names connected with bird life (we find Nenets and Nganasan names here.) 5. Names based upon the names of seasons (they originally had concrete meanings, the season designation being secondary.) 6. Month-names connected with natural phenomena (a large amount of names from almost every Samoyedic language belongs here.)

Most of the month-names we are familiar with are from Nenets and also from Selkup. We find only three in Enets. We cannot regard the Kamassian month-names to be productive. We cannot justify month-names from the remaining — dead — Sayan Samoyedic languages.

The names reflect a more ancient way of living, and there are fine examples of the concrete to abstract meaning change.

We are acquainted with month-names that have become official only in Nenets; the number of these (including the ones used as synonyms) is much more than the usual twelve used in the European languages.

LAJOS MIZSER